

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

№ 16

ԲԱՆՎՈՐԱ-ԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ
ԴԵՂԱՐՎԵՑՑԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

№ 16

Քաղաքական Լուսավորության
Գլխավոր Վարչություն

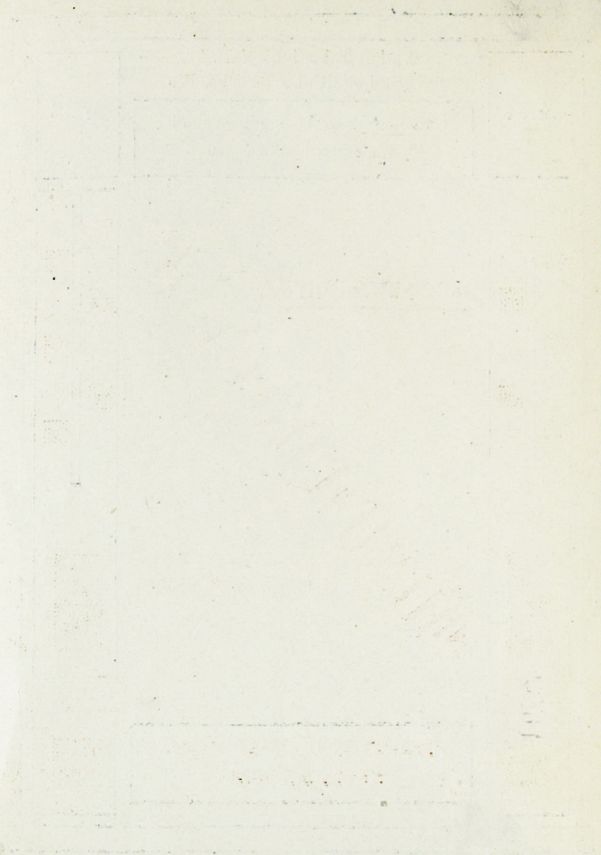
ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ

ՍՍՏՄՎԱԾՔՆԵՐ

ՊՐԱԿ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

ԿԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Ր Ե Վ ա ճ 1929

ԲԱՆԿ, - ԳՅՈՒՂ, ԳԵՂԱՐՎ, ԵՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ

№ 16

Վ Ա Ր Զ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

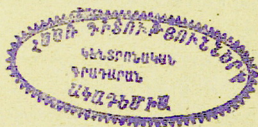
№ 16

ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ

ՊԱՏՄՎ ԱԾՔՆԵՐ

ՊՐԱԿ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

A 8280
I

Հր. № 946. Գրառեպար № 1737 (բ). Տիրաժ 2000
Պետհրատի սուսջին տպարանն Վաղարշապատում
Պատվեր № 52

ՀԱՆՐԻ ԲԱՐՔՅՈՒՍ

(Ֆրանսիա)

ԶԱՐ ԱԶԲԸ

Գլուղի ծայրում կանգնել եր փոքրիկ խոր-
ճիթը, հարդով ծածկված, լերկու ներկված լու-
սամուտներով և ծռռված դռնով: Նա հաղիվ եր
նկատվում լերեկոյան աղջամուղջում, մեծ ճա-
նապարհի ֆոնի վրա, և անցորդները պետք ե
չուելին իրենց աչքերը, լարելին տեսողությունը,
վորպեսզի նկատելին լերեք փոքրիկ կերպարանք-
ները, վորոնք շարժվում ելին տան առջևի նրա-
տարանի վրա: Այդ լերեք սավերները, վորոնք
հաղիվ ելին սպիտակին տալիս հեռվից, հետևյալ-
ներն ելին: Հափազանց ծեր մի մարդ, բոլորովին
փոքր մի լերեխա և նրա խաղատիկնիկը: Դա
ալն ամբողջն եր, վոր և մնացել եր լերեքմնի
մեծ ընտանիքից, վորն ապրում եր ալտիսի, դաշ-
տերի և ուրիշ տնակների միջև: Բախտը հարմար
եր դեռ կրճատել փոքրիկ ժան-ժանի հոր, մոր
և տատի կյանքը, նրան թողնելով միայն ծեր
սրտիկին: Տղան աշխարհ լեկավ տխուր, բոլոր

բովին վորք: Ծերուկի և չերեխայի ծնունդների միջև նրանց մտերիմ ու հարազատ շատ կյանքեր ելին մարել: Բայց պապը բոլորովին ծեր եր, իսկ տղան չափազանց փոքրիկ — այդ բոլորի մասին մտածելու համար. մեկն շտապում եր ամեն ինչ մոռանալ, իսկ մյուսը դեռ չէր գիտակցում, թե վորքան վշտայի ու թախծայի չե իր հարազատներին կորցնելը: Ծերը բոլորովին ընկել եր մանկության գիրկը և ժան-ժանի հետ տիկնիկ եր խաղում, ծիծաղում և զվարճանում եր ամբողջ սրտով, վոչնչի մասին չմտածելով:

Այդ ժամանակ, նույն չերեկոյան, չերք բոլոր ծանոթներն արդեն անցել ելին, չերկու տարորինակ անձնավորություններ, յղար դեմքերով, փալլուն աչքերով, չերեացին ճամբամիջին: Նրանք միանգամայն անհաճո ելին տեսողության համար, շնորհիվ իրենց տգեղ, չերկար վերարկուների, և հատկապես, շնորհիվ իրենց զգվելի, վանող մարմնակազմի. մասնավորապես տարորինակ եր աչն, վոր նրանցից մեկը լալիս եր: Նրանք իրենց փալլուն աչքերը հառեցին խրճիթի վրա, վորի պատի մոտ դեռ ևս նստել և ուրախ ծիծաղում ելին պապն ու թոռնիկը, իրենց լուակցաց տիկնիկի հետ:

Կասկածելի անցորդներն անընդհատ նայում ելին, ապա խորհրդավոր կերպով մատները տանելով դեպի շրթունքները, կանգ առան իրենց

տեղում, հազիվ նկատվելով վերահաս մթուժխան
մեջ: Յերբ մութը թանձրացավ, նրանք սողացին
դեպի տնակը, արգեն փակված և քնած:

Դուռը շարժվելով ինչ-վոր գործիքից, լուռ
բացվեց, կարծես ինքնիրեն: Նրանք ներս մտան
առանց մի փոքրիկ աղմկի: Միջանի բոլորից
նրանք նորից հայտնվեցին, իրենց ուսերի վրա
կրելով սպիտակ սավանի մեջ փաթաթված մի
բեռ:

Նրանք արագորեն ցածրացան զառիվայր
կածանով, զգուշորեն պահելով իրենց բեռը և
շարունակեցին ճանապարհն ահնքան, մինչև վոր
հասան հեղեղատի լեզերքը:

Այնտեղ, ծառերի մի խմբի լեռնում, լերե-
վում եր ինչ-վոր վրան, քամուց որորվող... բայց
վոչ. դա սալակ եր: Ջիերի սմբակները փաթաթ-
ված ելին խոտով, իսկ սալակը չորս կողմից
պաշարված եր տնկված ճյուղերով, հավանաբար
նրա համար, վորպեսզի ցերեկով հազիվ նկատելի
լիներ շրջապատի կանաչների մեջ, իրենից մի
մացառ ձևացնելով: Լապտերի լույսի տակ չորս
ձեռքեր արագորեն բաց արեցին հափշտակված
կապոցը:

Յերկու ստվերների միջև, վորոնք նստած
ելին ծալապատիկ, հայտնվեց մի քնած լերեխա,
մոտավորապես լերկու տարեկան:

Դա ժան-ժանն եր: Նրանք տվել ելին նրան քնարեր դեղ և չերեխան պինդ քնել եր: Նուէն միջոցին աչգ ստվերները հագցրին նրան չափազանց խաչտաբղետ զգեստներ, վորը հանեցին ինչ-վոր լաթերի կապոցից: Գեղեցիկ զգեստները, աչքան նեղ և փոքր, իսկ և իսկ ժան-ժանի հագոփն չեղան: Հավանաբար, աչգ խաչտաբղետ զգեստներն սկզբում պատկանելիս ելին չեղել մի մանկիկի, վորը վոչ վաղուց հեռացել եր այս աշխարհից դեպի աշխտեղ, ուր հարկավոր չե վոչ մի հագուստ:

Հետեւյալ ուրը, հազիվ կեսուրին, արթնացավ ծեր Պիերան, ժան-ժանի դատարկ մահճակալի կողքին. նրա ծանր գլուխը բարձի վրա դարձաւ ամեն կողմ, աչքերով փնտռելով թոռանը: Դժվարութեամբ բաց անելով ծանրացած կոպերը, վորոնք կարծես դեղին թղթից սարքված լինեցին, — նա նայեց դեպի դատարկ մահճակալը, փնտռելով բոլոր անկյուններում, բաց իզմուր. չերեխան անհետ չքացել եր:

Ինչպիսի աղմուկ, ինչպիսի աղաղակ, ինչպիսի սարսափ: Ամբողջ գլուղը վազեց նրա աղաղակին: Ինչպիսի հարցմունք, աղերսանք ուղղեց ծեր Պիերոն իր բոլոր դրացիներին: Ժան-ժանի գլխարկը գտան հեղեղատի ափին, վորի խորքում վոչինչ չեր չերեւում և միայն ջրի բերած

քարերն ելին աղմուկով գլորվում աջնտեղ։ Այլևս
ամեն ինչ դարձավ հասկանալի։ Ծերը չէր արթ-
նացել սովորականի պես վաղ, այլ քնել էր այդ
բոթաբեր ուրը, իսկ լերեխան վազել էր դեպի
հեղեղատի ավեր և...

Դիակը չգտնվեց, աջնպես վոր, նաև չթաղ-
վեց։ Ծերն իմացավ, վոր դրացիների վորոնում-
ներն իզուր ելին, չնայած աջն բոլոր հույսերին,
վոր նա դրել էր նրանց վրա. ծեր պապը մուս-
լորեն հանգստացավ։ Նա դադարեց հառաչելուց
ու լալուց, ներս մտավ իր տունը, ձեռքերը դրեց
ծնկների վրա... վերջապես նա բոլորովին մե-
նակ մնաց այս աշխարհում...

Թեոդորը, ջրաղացի պապը, վորը լերբեմն
չեղել էր (դա չեղել էր աջնքան վաղուց)։ Պիերոյի
հորեղբոր տղան, լեկավ նրան մխիթարելու, ար-
տահայտելու իր վշտակցութունը, նստելու մի-
տսին։ Այդ նպատակով նա նստում էր նրա կող-
քին, լուռ էր, բաց չանելով բերանը, ծխելով
ծխամորճ ծխամորճի լետեից։ Բաց Պիերոն էլ
քիչ էր խոսում։ Նրան դուր էր գալիս Թեոդորի
ընկերակցութունը և միայն նրա մոտ էր նա
սիրում հիշել ժան-ժանին և բոլոր մեռած հա-
րադատներին։ Դա սկսվել էր ժանից, Ալեքսան-
դրիանայից, Տիբուլից... Նա կրկնում, նորից թվում
էր այդ անունները, միշտ նույն կարգով, միալար,

ինչպես վողբալի չերդ: Մի անգամ, լցնելով իր ծխամորճը, Թեոդորն ասաց. «Կարող ե պատահել, վոր դու աչքով ես տվել ժանին և բոլոր լուրալիներիդ. հավանական ե, վոր քո աչքը չար ե»:

Դա Պիերոյի համար լույսի ճառագայթի նման եր: Հագիվ արտասանվեցին այդ խոսքերը, Պիերոն մռայլ և հավատացած կերպով կրկնեց. «Իմ աչքը չար ե»: Իսկ Թեոդորը, վոր լռել եր, խորատուգվելով իր ծխամորճը ծխելու մեջ, սկսեց մտածել այդ մասին ինքն իրեն, չշարունակելով խոսելը: Այլևս կասկած չմնաց և դա պարզեց ամեն ինչ. — ժանի, Ալեքսանդրիանայի, Տիրոյի և բոլոր մյուսների, հատկապես ժան-ժանի մահը:

Ծեր Պիերոն ամփոփվեց ինքն իր մեջ, դադարեց վորեւէ տեղ դուրս գնալուց: Շատերը պնդում ելին, վոր ծերը հալ ու մաշ կլինի միշտ այդպես մենակ մնալով, վոր նրան հարկավոր ե իր կողքին ունենալ վորեւէ մեկին և չթաղնվել մարդկանցից:

— Հարկավոր ե ավելի շատ լինել մարդկանց մեջ, Պիերո պապի, գնալ այստեղ, այնտեղ, խոսել, ծիծաղել, գիշեր-ցերեկ մենակ չնստել, չլինել մենակության մեջ, — ասում եր նրա դրացուհի Վիկտորինան: Ծերը բացասաբար շարժեց գլուխը. «Իմ աչքը չար ե»: — Չար աչք, — հարցրեց

դրացուհին անհանգստութիւամբ, — ալդ ճշմարիտ ե:

— Այո, — պատասխանեց ծերունին համոզված
և շուտ լեկալ:

— Դուք ալդ բանը չերբեք չեք ասել, — կրմ-
կրմաց դրացուհին և շտապեց շուտով հեռանալ,
չնայելով ծերի վրա: Առաջ նա չեր հավատում
բոլոր ալդ հիմարութիւններին, բայց չերբ մարդ
ծերանում ու հիմարանում ե, միշտ սկսում ե
հավատալ հրաշքներին. սարսափելի չե քննել
բախտը: Ծերն ավելի և ավելի խուսափում եր
մարդկանցից, բոլորովին թագնվում եր իր հին,
տխուր տնակում և տարվում սգի ցնորքով:

Նա հաճախ փակում եր աչքերը, հուսալով
տեսնել իր փոքրիկ թոռանը, վորը կորավ աջ
քան վողբերողներն:

Նա աջնքան հավատացած եր իր նալվածքի
վտանգավորութիւնը և աջնքան վախենում եր
վորեւ մեկին աչքով տալուց, վոր ձեռքերով
ծածկում եր աչքերը, հենց վոր լսում եր ման-
կական քալերի մոտենալն իր լուսամուտներին:
Մի անգամ, աթոռի վրա նկատելով փոքրիկ Ժան-
Ժանի խաղատիկնիկը, նա շտապեց իր գլուխը
դարձնել. վախենալով, վոր աչքով կտա նաև նրան:
Յերբ իմացան, թե ինչպեսի նախազգուշութիւն
ե նա ձեռք առնում, բոլորն սկսեցին ավելի շատ
վախենալ նրանից և զգուշութիւմբ խուսափում

ելին նրա լուսամուտների մոտով անցնելուց, մանավանդ փողբիկ չերեխաների հետ:

Ժան-Ժանի հետ կապված հուշերը շարունակ հարթվում, անհետանում էլին Պիերո պապի ծերացած հիշողութունից: Մի գեղեցիկ որ, նրա խելքին փչեց բոլորովին հեռանալ իր հայրենի գյուղից, ինչքան կարելի չէ հեռու: Նա վերցրեց իր փողերը, փաթաթեց շորի մեջ և հեռացավ, խաղաղ, առանց վորեւ մեկի կողմից չես պահ-վելու, վորովհետև նրա զառամած տարիներին վոչփոք չեր մտահոգվում նրանով. նա բոլորովին ազատ էր և կարող էր անել ամեն ինչ, ինչ վոր գլխին փչեր: Ծերն առաջ էր ընթանում մեծ ճա-նապարհով, գյուղերով, մի տեղից մի ուրիշ տեղ, աննպատակ, անվերջ, չերեխաներին նույնիսկ ի-րեն արգելելով, աշխատելով միայն պահպանել հիշողության մեջ իր սիրելի թոռնիկի կերպա-րանքը:

Մի անգամ, չերեկոյան, զարտուղի ճանա-պարհի վրա, վորը վերջանում էր գետով, նա նկատեց մի տարորինակ ստվեր. մի սալակ, շրջապատված ճյուղերով, և ձի, հսկայական սըմ-բակներով: Հեռվից, սալակի շուրջը, ինչ-վոր փողբիկ՝ ցատկոտում էր... Դա չերեխա չեր, փողբիկ չերեխա, Ժան-Ժանի հասակին. այդ Ժա-մանակ Ժան-Ժանը ճիշտ այդքան կլիներ: Յեվ

վորքան նման ելին բոլոր շարժուձևերը, սովորութիւնները: Ծեր.Պիերուլի սիրտը ճմլվեց, դողդողացին ձեռքերը և ակամայից արցունքներ լերկացին աչքերում:

Շուտով, շուտով պետք է շուռ գալ, հեռանալ ալդ անդից, աչքով չտալու համար ալդ մանկիկին: Յե՛վ ահա, պապիկն շտապում է հեռանալ, շուռ է գալիս, քայլում է հեռու, հեռու .. Յերեխան ուներ խղճուկ, տանջված կերպարանք և հսկայական կնալոցը, վորը կրում եր նա, խանդարում ու ճնշում եր նրան:

Այդ ժամանակ յերեխան, վորը հառաչելով հազիվ եր դնում կապոցի ծանրութչան տակ, գալիս եր ուղղակի ծերուկի դեմ. Պիերոն շտապեց արագացնել քայլերը, վորպեսզի խուսափի հանդիպելուց, վախենալով փասել տղային թիրշար հալացքով: Բայց ծերացած վոտքերը վատեցին չենթարկվում, և, մի քիչ անց, ծերն շտապեց մի կողմ քաշվել, հեռանալ ճանապարհից, կանգնել նրա չեզրին ինչպես մուրացկան և ամուր փակել աչքերը ձեռքերով: Յերբ փոքրիկ սոտիկները բոլորովին մոտեցան, Պիերոն ավելի ամուր փակեց աչքերը և կռացրեց գլուխը, վորպեսզի իրոք, աչքով չտար անցնող փոքրիկ, սիրելի ելակին: Յե՛վ ալդպես կանգնած եր դժբախտ ծերը, ականջ դնելով սիրելի վոտնաձայներին և

հիշելով իր թուանը, իր գանձին, չլենթադրելով,
վոր իր ժան-ժանն ե անցնում իր մոտից, գնում
ե և հավիտյան կանհետանա իր համար միայն
աչն պատճառով, վոր անխմաստ նախապաշար-
մունքը և հիվանդագին լերեակալուծչունը խանդա-
րեցին նրան՝ նաչելու լերեխային:

Ձե՞ վոր աչդ լերեխան ինքը ժան-ժանն եր:
Նրա բախտն անցավ իր մոտով և անհետա-
ցավ անվերադարձ:

Տղան լենթակա մնաց տանջանքների:

Նա ընկել եր շրջիկ կրկեսը, վորտեղ նրա
վոսկորները ջարդոտում ելին և վարժեցնում վոչ-
ավելի լավ, քան վորեւե շան կամ ձիու:

ԿՈՒՐՏ ԿԼԵԲԵՐ

(Գ Ե Ր Մ ա ն ի ա)

ՎԵՊ ՄՅՈՒՍ ԻՈԱՆՆԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Այս թուղթիկ հիշողութիւնները մյուս Իոաննայի մասին ունեն իրենց պատմութիւնը. — ճիշտ է, վոչ աչնքան նշանավոր:

Բայց չես, աչնուամենայնիվ, կպատմեմ նրա մասին իմ վեպի սկզբում:

Յեվ աչսպես, մենք, — չես և իմ բարեկամ Յուստուսը, գնում ելինք «Իոաննայի փողոց». ով և վիճում ելինք մեծ Իոաննայի մասին: Վոչ նրա համար, վոր մենք գնում ելինք նրա անվան փողոցով, — վոչ, փողոցի անվան տախտակը մենք նկատեցինք բոլորովին պատահաբար և ավելի ուշ: Բայց մենք, աչնուամենայնիվ, ինչ վոր՝ հատկապես խոսում ելինք նրա մասին: Յուստուսն ասաց.

— Աչնպես, ինչպես մենք ունենք պատերազմի Իոաննա, աչնպես ևլ մենք պետք է ունենալինք խաղաղության Իոաննա: Յեվ հատկապես ալժմ, չերբ մեր զինվորները պետք է գնան Մարոկկո:

Մենք նրա հետ հանդիպեցինք հետևյալ ուր։ Այդ հանդիպումը ևս պատահական էր։ Յուսուտսի հետ գտնվելով Արևմտյան կայսրանում, ապա անցնելով մի շարք փողոցներ, մենք անսպասելիորեն հայտնվեցինք մի փողոցում։ Այնտեղ մուխն էր, համարյա խորհրդավոր, և արագ սահող մարդիկ ավելի ուժեղ կերպով ընդգծում էին այդ խորհրդավորութունը։ Ինչ վոր գործմաս մեզ գրավեց իր չեռեկց, շարք կանգնած փոստիկանների կողքից, չերեք-չորս չերկար փողոցներով, և հանկարծ մենք հայտնվեցինք մի մեծ դահլիճում, խոսող, շարժուձևեր անող մարդկանց ամենախորքում, կեպիով և կրծքերին կարմիր մեխիկներ ունեցող մարդկանց և կանանց մոտ, վորոնք չերեխաներ ունեցին գրկած։ Իսկ բոլորից բարձրում փողփողում էին մի գլուժին հսկայական դրոշներ, կարմիր, կապույտ և սպ. ասեղնադործված։ Յեվ մենք արդեն գիտեցանք, թե վորտեղ ենք մենք, — Պարիզի պրոֆեսիոնալ Միությունների Հավաքուլթների տանը, — ասեղ, վորտեղ պարիզցիները կազմակերպում են իրենց գիշերային միտինգները։ Այն դահլիճում, վորտեգից նրանք իրենց կարմիր շնչով քաղաքի արգանդին շունչ են տալիս կամ վիթխարի Պարիզին հարկադրում են խլթխլթալ, չեփ գալ, և լցնում են նրան պալթուցիկ նյութերով։ Մենք

նրան աջնտեղ անմիջապես չնկատեցինք. — մյուս
Խոաննալին: Այո, սկզբում մենք տեսնում էինք
միայն մարդանց, մի ամբողջ ծով մարդկանց:
Բայց հետո մենք նկատեցինք մի փոքրիկ նա-
վաստու, վոր խոսում էր մի վոչ-մեծ տրիրու-
նից: Նրա ճառն ալրում էր, հափշտակում: Դա
ճառ էր պատերազմի դեմ:

— Մենք սոսկ նավաստիներ ենք, — ասում
էր նա, — խեղճ նավաստիներ, բայց մենք կապի-
տալից բացի, ուրիշ թշնամի չունենք: Մեր ոֆի-
ցերներից և կապիտաններից բացի, ուրիշ հա-
կառակորդ չունենք: Մեր զրոշակը նույնպես
կարմիր է ինչպես և ձերը, և մենք սպասում
ենք աջն որվան, չե՛րք դուք ալդ զրոշակը քա-
ղաքի արվարձաններից կտանեք դեպի Պարիզի
սիրար: Այո, մենք սպասում ենք: Մենք, Միջերկ-
րական ծովի նավատորմիդի նավաստիներս:

Խոաննան դեռևս չէր հաշտնվում: Տրիրունի
վրա նավաստուն փոխարինեց մի լիքը, ծեր
պարոն: Նա նանձնարարվեց իբրև պարլամենտի
անդամ: Ըստ չերեուլթին, նա պրոֆեսիոնալ
միութչուններում վորևէ դեր խաղում էր,
վորովհետև ներկաները ճանաչում էին նրան:
Նա խոսեց ավելի կարճ, քան նավաստին և մեղմ:

— Ի՞նչ անել, — հարցրեց նա. — Պատերազմի
դեմ բարրիկադներ կառուցել, զինել մասսանե-

րին, չե՞ վոր ալդ բոլորն անհուլս ցնորքներ են։
Հեղափոխությունների ժամանակներն արդեն ան-
ցել են, — բացականչեց նա, վերջացնելով իր
ճառը։ — Քաղաքը պետք է նվաճել ուրիշ միջոցով։
Խելքով։ Դիտակցությամբ։ Վողով։

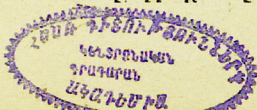
Բայց ահա հայտնվեց նա, Իոաննան։ Նա
քսանյերեք-չորս տարեկան, ցածրահասակ կին
եր։ Լզար ձեռքեր, կարճ կտրված մազեր, գորշ
չերես, արտահայտիչ բերան բարակ շրթունք-
ներով։ Նրանք աչնքան գունատ ելին, վորքան և
արտահայտիչ, նրանք աչնքան բարի ելին, վոր-
քան և խոցելու ընդունակ։ Նա ուներ մայրական
աչքեր, — աչքեր, ինչպիսիք պետք է ունենա
Իոաննան։ Նա խոսեց ավելի քիչ, քան ալդ ծեր
մաքրը։ Բայց ավելի սուր և համոզիչ։ Յուրա-
քանչուր խոսքը նետի չեր նման։ Նա, դեռևս
շրթունքներից չթռած, արդեն սուր եր, իսկ չերբ
արդեն արտասանվում եր, դառնում եր ավելի
վտանգավոր։ Յեվ աչնտեղ, ուր նա ընկնում եր,
թողնում եր մղկտացնող ցավ։ Նրա խոսքերը
համոզում ելին։ Նրանք սրտերի մեջ հրդեհ ելին
վառում։ Բոլորը վողևորությամբ վողջունեցին
փոքրիկ կնոջը։

— Մենք պետք է կրճքով դեմ կանգնենք
պատերազմին։ Գեներալների դեմ, թնդանոթների
դեմ, զինվորների դեմ, ռազմականավերի դեմ։

Ամենուրեք — զորանոցների մօտ, փողոցներում,
կալարանում: Հենց այս գիշեր, վաղը, ամեն որ
մենք պետք է մեր մարմիններով կանգնեցնենք
նրա սվինների շարժումը, թեև մենք կվերածվենք
անձե զանգվածի:

Յերբ նա վերջացրեց, նրան վողջունեցին
ավելի վողկորված: Մի քանիսը նույնիսկ բարձ-
րացրին նրան ուսերի վրա: Բայց շատերը նրա
հետ չեյին համաձայնվում: Փոքրիկ բեմի վրա մի
անգամ ևս հայտնվեցին նավաստին, մի հաստ
լերկաթագործ, ինչպես նաև ծեր պարոնը: Բայց
արդեն չափազանց ուշ էր: Փոքրիկ կինը հաղթել
էր: Այո, պատերազմը պետք է ճգմել մինչև մեռ-
նելը, պետք է խեղդել նրան: Դրա համար շատ
բան չի պահանջվում — գուցե միայն արիութուն:
Գլխավորը՝ չպետք է սպասել. նա ճիշտ է ասում:
Բոլորը կարող է սկսվել հենց այսօր գիշեր: Յեվ,
լրսք, սկսվեց: Բայց չես ուղղում եմ պատմել
ամեն ինչի մասին հերթով:

Հետևյալ որը մենք այցելեցինք Պարիզի շու-
կան և ապա Սեն գետի յերկարությամբ առաջ
գնացինք դեպի Լիոնյան կալարանը: Մենք ինչ
եյինք ուղղում գտնել այնտեղ: Մենք պարզապես
գնացինք այդտեղ առանց վորևե նպատակի: Բուլ-
վարով անցնում եյին զինվորները. առջևից՝ փոք-
րամարմին, հաստ, կրծքի վրա նշաններ կախած

ոֆիցերը, ապա՝ ուրախ նվագող նվագախումբը, իսկ յետեից՝ ռազմաճակատ մեկնողները: Այո, նրանք գնում էին ռազմաճակատ, գնում էին հակած գլուխներով: Նրանց կողքերով գնում էին կանաչք ու մայրերը: Վորքան նրանք մոտենում էին կայարանին, այնքան խիտ եր դառնում կա նանց ամբոխը: Ամբողջ խմբերով նրանք դուրս էին գալիս փողոցներից, մի քանիսը դրոշակներով, — վոչ կապույտ — սպիտակ — կարմիր, ինչպիսիք կախվել էին միջանի պատշգամբներից, այլ սպիտակ և կարմիր: Մեկի վրա նույնիսկ նկար կար. — յերկու ուժեղ, բանվորական ձեռքեր կոտրում էին հրացանը:

Փոքրիկ ալիքների նման, նրանք միանում էին զինվորների յերթին: Մոտենում էին քալողներին, համոզում նրանց:

— Մնացեք տանը: Ռ՛ւր եք գնում: Սպանելու մարտկոցիններև: Ամաչեցեք: — Կամ՝ յետ տվեք հրացանները: Փոշու մեջ տրորեցեք նրանց: Կորչի՛ սպանության գործիքը:

Յեվ ամենուրեք, վորտեղ ամբոխը խիտ եր, և ամենուրեք, վորտեղ ավելի շատ էին սպանում. յերիտասարդ զինվորներին, — մենք տեսնում էինք նրան, մեր Իոաննային: Նա այդ մանր ալիքներին ուղղություն տվող ուժն եր, նա արդեն գործադրում եր իր ծրագիրը:

Պալքարի վերջն ախպես խաղաղ չեղավ, ինչպես սկիզբը Հանկարծ փողոցներով սլացան ձիավոր ժանդարմները, նրանք գնացողներին կտրեցին կանանցից, մղեցին նրանց լեռ, խտացրին հարևան փողոցներում, բայց հաղթվածներն, այնուամենայնիվ, հաղթանակ տարան։ Յերբ հաստ ուժիցերն սկսեց հաշվել իր զինվորներին, միքանիսը պակասում էին։ Ճիշտ ասած, վոչ շատերը։ Գուցե՝ մոտավորապես մի դյուժին, բայց և այնպես, չնայած խուզարկութուններին, նրանց գտնել չկարողացան։

Մոտակա որերը լեռ գտնվում էլի Պարիզից դուրս։ Յուստուսն ուզում էր ինձ ցույց տալ բանվորական կոմունան, և, այդպիսով, վորոշ ժամանակ լեռ վոչինչ չլսեցի մեր Խոաննայի մասին։ Նույնպես և չգիտեմ, այդ ժամանակ լեղե՞լ էլին նոր կռիվներ, բայց չերբ լեռ նորից վերագարձա, — այդ՝ մի ուրբաթ որ էր, վաղ առավոտյան, — լեռ անմիջապես ընկա կռվի ամենայնուհետ տեղը։ Այս անգամ ուղարկում էին զինվորների մի մեծ ջոկատ, գուցե մի ամբողջ բատալիոն։ Նրանք գնում էին արագ քալերով, հալանականորեն, հյուսիսային զորանոցներից և ուղևորվում էին դեպի Լիոնյան կայարանը։ Ընդհարումը վատիկանության հետ արդեն տեղի չեր ունեցել։ Համենայն դեպս, ամենուր լեռ տես-

նում ելի վազող կանանց, ձիավոր վոստիկանների և ժանդարմների:

Այնտեղ, վորտեղ բուլլվարներից մեկը վերջանում է Հանրապետութեան հրապարակով, տեղի յեր ունեցել դիսավոր ընդհարումը:

Զինվորները, փոքրամարմին, հաստ գնդապետի գլխավորութեամբ ուղղում ելին ամբոխին յետ դարձնել, բայց չնայած նրան, վոր քսանհինգ վոստիկաններ մաքրել ելին ճանապարհը և շարունակում ելին մաքրելով առաջանալ, — հրապարակը լցվեց ժողովրդով: Ուլերի նման, կանաչ կանգնել ելին գնդապետի ձիու առջևը և նրանց ամբոխն ավելի ու ավելի խտանում եր: Միաժամանակ նրանք նետվում ելին աջ և ձախ, կանգնեցնելով զինվորների առաջ շարժվելը, թափում ելին նրանց վրա թերթիկներ և փոքրիկ, կարմիր ծաղիկներ, համոզում ելին նրանց և փորձում ելին նրանց յետ մղել: Զինվորները չելին ընդիմանում այդ ճնշումին: Ավելին, — նրանք համարյա ուրախանում ելին անսպասելի ընդհարման համար: Նրանք ևս կանանց ծաղիկներ ելին նետում: Փորձում ելին նրանց հետ գրկախառնվել և շարքերն այդպիսով կազմալուծվեցին: Այդ յեղավ գնդապետի և ժանդարմների խորհուրդում: Խմբերը մանրվեցին, խառնվեցին և շարժումը դեպի Լիոնյան կայարանը ընդհատվեց:

Յեա չգիտեմ, թե ինչ պատահեց հետո և ինչով վերջացավ այդ պալքարը: Յեա միայն գիտեմ, վոր հանկարծակի, լեա ու Յուստուսը սեղմըվեցինք, վոր մեր առջևից ու լետևից սլանում ելին ձիերը և մենք պետք ե թագնվելինք: Բայց, թեև մենք, փախստականների նման, ամբողջ ուժով վազում ելինք լայն փողոցով, այնուամենայնիվ գիտակցում ելինք, վոր փոքրիկ Իռաննան նոր հաղթանակ եր տարել:

Փախուստի ժամանակ մենք իմացանք, վոր լերեկոյան քաղաքի արևմտյան մասում պետք ե տեղի ունենա խաղաղ ցուլցի մասնակիցների ժողովը, իր տեսակի գլխավոր շտաբի նիստը, փոքրիկ Իռաննայի նախագահությամբ: Յուստուսն հո ստացավ անցադիր և իմացավ աղդանշանը. և վորովհետև մենք մեզ համարում ելինք ցուլցի մասնակիցներ, ուղևորվեցինք այնտեղ:

Հավաքուլթը կայանալու լեր կանաչների մեջ թագնված մեծ զրուցարանում: Իռաննան նստել եր սեղանի մոտ, իսկ նրա շուրջը քսան-լերեսուն մարդ: Դրանք գլխավորապես տղամարդիկ ելին, համարյա բոլորը շրջակայքի արտադրական ձեռնարկություններում աշխատողների կողմից լիազորված: Բոլորը համաձայն ելին նրանում, վոր Պարիզի պորքերի ռազմաճակատ ուղարկելու դեմ պալքարը պետք ե սրացնել: Այո, բայց ինչպե՞ս:

Առաջին հերթին, թերթիկներն և պրոպագանդայի
ոժտանդակութեամբ՝ յուրաքանչյուր տան մեջ: Յու-
րաքանչյուր առավոտ: Յուրաքանչյուր լերեկու:
Ամբողջ Պարիզը պետք և կանգնի միասնական
մանիֆեստով, ղինվորներին դուրս հանելու դեմ:
Յեւ այդ բոլորը համարյա պատահաբար ասվե-
ցին փոքրիկ Խոաննայի բերանով, ինչպես մի ան-
դամ, մեծ Խոաննայի բերանով ասվել էլին ռազ-
մական ծրագրերն Անգլիայի դեմ: Փոքրիկ Խոան-
նան խոսքերը դուրս եր ցատեցնում իբրև հոր-
դաբուխ ակունք, թեև խենթ վոգեւորութեան վոչ
մի նմուշ չկար: Յեւ ընդհանրապես, նրա ընթաց-
քի մեջ մարտահրավեր վոչինչ չկար: Ընդհակա-
ռակը, նա խոնարհ եր և հեղաբարո: Նա ուշա-
դրութեամբ լսում եր նրանց, վորոնք պատաս-
խանում էլին իր առաջարկներին:

Հետևյալ առավոտյան Պարիզն ամբողջապես
լցված եր խաղաղութեան այդ մանիֆեստով: Յես
չգիտեմ, թե ինչպես եր այդ բանը հաջողվել Խո-
աննային և իր ոգնականներին: Բայց բոլոր փո-
ղոցների ճամբամեջերին, բոլոր հրապարակնե-
քում, աֆիշաների բոլոր սյուների, պատերի և
ցանկապատերի վրա, — ամենուր, վորտեղ կարելի
լե վորևե բան սոսնձել, — կպցված էլին թերթիկ-
ները: Տարածել էլին նաև տներում, ներս էլին
մայրել դռների տակից, տարածել էլին բնակվող-

ների մեջ. թողել ելին նաև մեր փոքրիկ հյու-
րանոցում:

Դրանք բավական միամիտ թերթիկներ ե-
լին: Այսպես ասած, հասարակ մտածողության
արդյունք: Ժողովրդի բարբառով: Արվարձանների
լեզվով:

«Սպանութուն ե՛ դուրս գալ մարոկկացի-
ների դեմ: Դա թալան ե՛ աղքատ հովիտներից:
Զինվորներ, դուք հարստացնում եք կապիտա-
լիստների դրամարկերը: Յուրաքանչյուր մարոկ-
կացի ունի կին և չերեխաներ»:

Սրանք վերնագրերն էլին, և այն, ինչ վոր
կար նրանց տակ, շատ քիչ բանով եր տարբեր-
վում նրանցից: Վերջում կար հրավեր ևս մի ցույ-
ցի, վոր չպիտի նմանվեր վերջին ցույցին: Հրա-
վիրում էլին ցույցի՝ պատերազմի դեմ ընդհան-
րապես:

Այդ ընդհանուր ցույցը տեղի ունեցավ հենց
հետևյալ ուրը: Կիրակի ուրը: Պետք ե՛ հավաքվե-
լին Սենի ափին, մի փոքրիկ ալգում. լեկան չեր-
կու-չերեք հազար մարդ:

Մենք դուրս լեկանք մոտ կեսորին: Յեքի-
տասարդութունը գնում եր առջևից: Բայց մենք
շատ տեղ առաջ չգնացինք: Արդեն մոտակա փո-
ղոցներում, ամենուրեք կանգնել էլին վոստիկա-
նական շղթաները և այդ շղթաներն ամբողջ ժա-

մանակ մեզ չեա ելին նետում դեպի փոքրիկ ալ-
գեգործական շենքը, ամեն կողմից կտրելով մեր
ճանապարհը, և վերջապես, մեզ վռչինչ չմնաց ա-
նել, քան ցրվելը:

Յերբ մենք ուղևորվեցինք սուհն, մեզ հետ
միասին քաջում եր մի լղար լերկաթագործ: Մենք
հրա հետ խոսակցեցինք և վերջապես իմացանք,
ինչ վոր վաղուց ուղում ելինք իմանալ: Ո՞վ եր,
խկապես, մեր փոքրիկ, քաջ Իոաննան:

— Նա իրենից չի ներկայացնում վորևե հա-
տուկ բան, — ասաց յերկաթագործը: Կարուհի չե:
Ապրում ե Լամարկի փողոցում, ունի լերկու ան-
չափահաս լերեխաներ: Նրանք վորբ են: Հալոն
սպանվել ե տասնհինգ կամ տասնվեց թվին:

— Նա վորևե կուսակցութիւն անդամ ե, —
հարցրեց Յուստուսը:

— Վոչ, — պատասխանեց յերկաթագործը: —
Բայց մենք բոլորս գիտենք, վոր նա գործնական
մարդ ե: Նա չի մոռանում վոչ մի ժողով, վոչ
մի գործադուլ, վոչ մի կամպանիա: Նա ամենուր
ե. ահա արդեն չոթը սարի, և մենք նրան ան-
վանում ենք վոչ այլ կերպ, քան «կրակ»:

Հետո, վորոչ ժամանակ, չեա վռչինչ չլսեցի
փոքրիկ Իոաննայի մասին: Մոտավորապես տասը
որ: Բայց այդ ժամանակամիջոցին նա, ըստ լե-
րկուլթին, անգործ չեր: Այդ ապացուցեցին տե-

դի ունեցող անցքերը: Յերբ լես. նորից տեսա
նրան, — աչդ մի տաք, հուլիսւան լերեկո լեր, —
նա կանգնած եր մի փոքրիկ բանակի գլուխը:
Նրան հարողների քանակը մեծացել եր տասն
անգամ: Յես նրանց տեսա նորից ցուլցի ժամա-
նակ, աչա անգամ ավելի հաջող: Նրանք շարժ-
վում ելին հարավային թաղամասերից:

Յես ուզում եմ նկարագրել աչդ լերթը: Առ-
ջևից գնում եր ջահելների խումբը: Նրանց բո-
լորի կրծքերի վրա. կային մեծ կարվածքներ՝ «Կոր-
չի պատերազմը, կորչի բռնութիւնը, կեցցե խա-
ղաղութիւնը, կեցցե ժողովուրդների լեղրայրու-
թիւնը» մակագրութիւններով: Կային նաև ա-
վելի սուր մակագրութիւններ. «Յեթե դուք աչ-
սուհետե նուշնալես կշարունակեք պատերազմը,
մենք կապստամբվենք. յեթե դուք աչսուհետե շա-
րունակեք սպանել մարդկանց, մենք ել ձեզ կսպա-
նենք. պատերազմներին հաջորդում են հեղափո-
խութիւնները»:

Յերիտասարդների յետևից գնում ելին կա-
նաչք: Գնում ելին նրանք խմբերով: Հավանա-
բար, ըստ քաղաքամասերի: Համենայն դեպս,
նրանք կրում ելին մեծ կտորներ, համարներով,
խսկ աչդ կտորների միջև կային ուրիշները՝ լո-
ղունգներով: Մարտական կոչերով՝ պատերազմի
դեմ. և տեղ-տեղ կային նաև դրոշակներ:

Կանանց լետեից զնում ելին տղամարդիկ։
Կտորներ քիչ կալին։ Բայց շատ կալին դրոշակ-
ներ։ Դրանք քաղաքամասերի և պրոֆեսիոնալ
միութնությունների դրոշակներն էին։ Հրաշալի դրո-
շակներ։ Հին դրոշակներ։ Դրոշակներ, վորոնք
հալանորեն անցել ելին ալդ փողոցներով քառա-
սունութ և յոթանասունմեկ թվականներին։ Այդ-
տեղ կալին նաև արվարձանների դրոշակները, և
նրանցով լեւ իմացա, վոր փոքրիկ Խոաննայի իշ-
խանութունը տարածվում եր արդեն մինչև Վեր-
սալլ։ Դեռ ավելին։

Յեվ ելի մի բան ինձ համար նկատելի լե-
ղավ։ Այդ ալն եր, վոր արդեն հանդիսատեսների
մի մասն ևս գտնվում եր փոքրիկ Խոաննայի ագ-
դեցության տակ։ Մերթ ալատեղ, մերթ ալնտեղ
նրանք ձալնակցում ելին ցոլցարարներին, վոդ-
ջունում ելին նրանց դրոշակներն ու կտորները,
իսկ վերին հարկերի լուսամուտներից նուլնիսկ
ծաղիկներ ելին նետում։

Յեւ պետք ե նաև պատմեմ ալն մասին,
վոր մենք, Յուստուսն ու լեւ, նաև միքանի տղա-
մարդիկ, միացանք լերթին։ Ալն մասին, վոր մենք
նրանց հետ միասին գնացինք և լերթը համարյա
հասավ։ Ժերմենի բուլլվարին։ Բայց մինչև բուլլ-
վարը միքիչ մնացած, առջևից գնացողները շըր-
ջապատվեցին ամեն կողմից և սեղմվեցին։ Հետե-

վալ որը լեա լսեցի, վոր միքանի ցուցարարներ
ընկել են ձիերի տակ և վոր մեկն սպանվել է,
իսկ տասը, թե տասնմեկը վիրավորվել են:

Այժմ լեա արդեն չեմ հիշում, թե ինչքան
որեր են անցել ա՛յն ժամանակից, լերբ լեա հին-
գերորդ և վերջին անգամ տեսա փոքրիկ Խոան-
նային:

Յուսուսն ինձ պատմում էր, վոր նա շա-
րունակում է իր ցույցերը և հանդիպումները
զինվորների հետ, վոր նա թերթիկներից անցել
է հակամիլիտարիստական լրագրի, վոր աչդ լրա-
դիրը տարածվում է զինվորների մեջ և վոր նրա
ազդեցութ՜յունն ու շարժումը՝ ընդդեմ Մարոկկոյի
պատերազմի և ընդհանրապես ընդդեմ պատե-
րազմի, մուտք է գործել նավատորմիղը, ռազմա-
ճակատը, Մարոկկոն, ինչպես նաև Սիրիայի ռազ-
մաճակատը: Իհարկե, աչդ բոլորն անողը միայն
նա չէր: Նա նույնիսկ միքիչ շարժվել էր դեպի
հետին պլան, նրա տեղն հիմի կալին պրոֆեսիո-
նալ միութ՜յունների ղեկավարները, կուսակցա-
կան ինստանցիաները: Բաց նա դեռ ևս ամբողջ
շարժման հոգին էր, բարի հանճարը, և թվում
էր, վոր նա աչդպես էլ կմնա դեռ չերկար տա-
րիներ:

Իմ հինգերորդ հանդիպումը զուգադիպեց լեր-
բորդ անգամ՝ ընդհանուր ցույցի հետ: Վերջին

ցուցցը քաղաքի արգանդում՝ պետք է կրկնվեր։ Յես պետք է ավելացնեմ, վոր փողբրիկ Իոաննան և մյուսները վերջին շաբաթներում շատ բան ելին սովորել։ Յեթե առաջին ցուցցերի ժամանակ հրավիրում ելին բացարձակորեն, ապա վերջինները լինում ելին ամբողջովին գաղտնի և անսպասելի։ Հեղեղի նման, յերթը խուժում եր քաղաք. իսկական ջրհեղեղ։ Այս անգամ ևս, ցուցցը պետք է լիներ ավելի վիթխարի, հարվածելով քաղաքի ուղղակի կենտրոնին։

Ամենից առաջ ուշադրություն ելին դարձրել նրա վրա, վոր ցուցարարները մի տեղում չհավաքվեն։ Նրանք գտնվում ելին Մոնմարտրի լեռնում, իտալական հրապարակի վրա, ուրիշ շատ տեղերում։ Ամեն կողմերից նրանք շարժվեցին քաղաքի վրա—հարավից, հյուսիսից, հյուսիս արևելքից և ամեն տեղից ել, ամբողջ խումբերով, հազարներով, տասնյակ հազարներով, վորովհետև փողբրիկ բանակից մի ամսվա ընթացքում կազմվել եր մի ամբողջ զորաբանակ։

Վոստիկանությունը, վոր շարժվում եր առաջի խմբի դեմ, վորը գալիս եր հյուսիսից, հանկարծ տեսավ, վոր արևելքում և արևմուտքում, նրան անցան, վոր հյուսիսային ցրված շարքերի փոխարեն բարձրացան միջանի ալդալիսիները, վոր բացի դրանից, հասան հարավային խմբերը,

և նախքան վոստիկանութլունը զլուխ կհաներ ալդ խառնաշփոթութլունից, ամբոխի առաջխաղացումն արդեն հաջողվեց: Առաջին խմբերն արդեն հասան Տյուլլերի այգուն, նրա լետեից գնացին արևելյան և արևմտյան խմբերը, և վերջում հասան հյուսիսային խմբերը:

Դա մի վիթխարի ամբոխ էր: Յեվ չուրաքանչյուր լուպե դառնում էր ավելի մեծ: Միանում էին զբոսնողները, տուրիստները, ինչպես նաև նրանք, ովքեր սկզբում վախեցել էին: Լրագրերի կործինքով լեղել էին հարյուր հազարից ավելի:

Ամենամեծ չափով կիտվել էին նարնջանոցի մոտ: Այնտեղ պետք է արտասանվելին ճառեր. առանձին հռետորներն արդեն կանգնել էին վերևում և բոլորից վեր կանգնել էր մեր քաջ Խոսնանան:

Յես տեսա նրան բավական վորոշակի: Նա նկատելիորեն լղարել էր, լղարել էին նաև նրա ձեռները: Բայց նա դեռևս նույն քաջ Խոսնանան էր և դժգունութլունը չէր հանգցրել նրա դեմքի կրակը: Այո, կրակը վառվում էր ավելի պայծառ, քան այն լերեկո, հավաքատեղիում: Նա վերածվել էր չահի: Նա իրոք վոր, լղար լերկաթագործի ասածի նման, կրակ էր:

Հազարավոր ձայներ բղավում էին. «Կորչի

պատերազմը: Այնքան ուժեղ, վորքան չեյին
բղավել յերբեւ: Մենք բղավում եյինք կրկին և
կրկին և յուրաքանչյուր անգամին ավելի և ավելի
ուժեղ: Վոստրկանությունը հարդանքով եր
վերաբերվում այդքան անթիվ քանակությամբ
մարդկանց: Նրանք չափազանց շատ եյին ճիւղ-
րով ու գնդացիրներով ցրելու համար: Վոստր-
կանությունն արդեն տեսնում եր, վոր փողոց ե
դուրս յեկել արդեն վոչ թե պատերազմի դեմ
կռվող աղանդը, և վոչ ել ինչ վոր դժբախտ հար-
յուրյակ կամ հազարյակ, վորին կարելի չե ցրել.—
այդ արդեն ծով եր, այդ համարյա թե ամբողջ
քաղաքի կեսն եր: Յեւ և այդ մասսային հաշվի ե-
լին առնում, այդ մասսայի դեմ նահանջում ե-
լին,—համենայն դեպս՝ Պարիզի վոստրկանները:
Յուցարարների այդ վերադարձի մասին չես
կհիշեմ հավիտյան:

Փողոցները լցվեցին կարմիր դրոշակավոր,
յերգող խմբերը: Վերջիվերջո մենք չիմացանք
ուր գնալ մեր խնդության հետ և յուրաքանչյուրս
քայլում եյինք յերջանկությունից մեզ մոռացած:

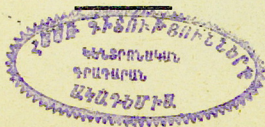
Այս վերջաբանով, ճիշտն ասած, չես կարող
եյի վերջացնել իմ պատմությունը մյուս Բոան-
նայի մասին, վորովհետեւ այդ մեծ ցուցից յերեք
որ հետո չես թողեցի Պարիզը: Բայց չես, այ-
նուամենայնիւ, դեռ պետք ե տեղեկացնեմ, վոր

այսոր փոքրիկ Իրաննան արդեն մեռած եւ վոր
նրա ընկերները՝ տասնութերորդ եւ տասնիննե-
րորդ թաղամասերից, միքանի շաբաթ սրանից ա-
ռաջ նրան թաղել են: Այն, ինչ վոր չեա իմացա
այդ մահվան մասին, իմացա Յուստուսից: Յուս-
տուսը ներկա չե չեղել դրան:

Ահա նա ինչ ե գրել ինձ:

«Նա ընկալ ճակատ մեկնող թնդանոթածիգ-
ների հետ տեղի ունեցած ընդհարման ժամանակ:
Մենք չենթադրում ելինք, վոր մենք արդեն հաղ-
թանակել ենք: Բայց ոֆիցերներից մեկը հրա-
հանգեց. — գալ՛ո՛ւ: Յե՛վ կոպիտ, գլուղական շա-
հեյներն արշավեցին ուղղակի մեր վրա: Բայց, —
շարունակում ե Յուստուսը, — նա իզուր չընկալ:
Մեր բոլոր արվարձանները, շնորհիվ նրա մահ-
վան, դարձան միասնական, չեռուն ծով ե այն-
տեղ, ուր միքանի որ առաջ նա մենակ եր, հան-
կարծ հայտնվեցին հազար նոր Իրաննաներ:

«Յե՛վ միթե դա գեղեցիկ մահ չե, — գրում
եր նա: — Մեծ Իրաննայի պատվին կառուցել են
չեկեղեցիներ ե բարձրացրել հուշարձաններ, մե-
ծարել են նրան ե նուշնիսկ հայտարարել սուրբ,
բայց մեր Իրաննան վերածնվեց հենց նուշն ուրը»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հ. Բ ա ռ Ր Յ Ո Ւ Մ . — Չ ա Ր ա չ ք ը (Ֆրանսիական
գրականութիւն) 62 3
2. Կ. Կ լ ե Ր ե Ր . — Վ ի պ մ յ ու յ Ի ռ ն ն ա յ ի մ ա ս ի ն
(դերմանական գրականութիւն) 13
-

գԱՆ Հիմնարար գիտ. գրադ.

FL0045258

(124.)

A 7
8280

РАССКАЗЫ

Часть II.

Год 12 400.